

بهشت خدا هدیه‌ای برای یاری‌رسانان

آیت‌الله العظمیٰ آقا سید محمد باقر

«همه گرفتاریم» شاید این جمله را این روزها بسیار شنیده‌ایم. جمله‌ای که می‌تواند تیتیر این روزهای زندگی بسیاری از ما باشد و برای دوری از نزدیکان و بی‌خبری از حال اطرافیانمان، بهترین توجیه باشد. با وجود این، اگر به خود فرصت بدهیم و به جای دورشدن و کناره‌گیری یا غرق شدن در مشکلات خودمان با اطرافیانمان ارتباط بگیریم، بی‌شک به جای داشتن دو دست برای بازکردن گره‌ها، صاحب دست‌های بسیاری می‌شویم که می‌توانند در مشکلات به سمتمان دراز شده و برای برخاستن دوباره یاری‌مان دهند. یاری‌رساندن به یکدیگر و برطرف‌کردن نیازهای دوستانمان، یکی از مواردی است که در سیره ائمه^(ع) و همچنین آیات و روایات، بسیار به آن پرداخته شده است. نکته درخورتوجهی که در این توصیه‌ها وجود دارد، به جز پاداش اخروی، توجه به سعی در این راه است.

چنانچه اگر کسی برای رفع حاجت برادر دینی خود گام بردارد ولی موفق نشود، باز هم اجر زیادی نزد خدا دارد. تا آنجا که امام باقر^(ع) فرمودند: خدای عزّوجلّ به موسی^(ع) وحی فرمود: همانا از جمله بندگانم کسی است که به وسیله حسنه و کار نیک به من تقرّب جوید و من او را در بهشت حاکم سازم. (بهشت را در اختیار او گذارم). موسی عرض کرد: پروردگارا! آن کار نیک چیست؟ فرمود: اینکه همراه برادر مؤمنش در راه برآوردن حاجت او گام بردارد. چه آن برآورده شود یا نشود.

اگر در این دنیا به آنچه نیاز داریم یا می‌خواهیم و همه آنچه به‌عنوان جوابیح مطرح می‌شود توجه کنید و برای برآورده‌کردن آن‌ها، حالا چه کوچک، چه بزرگ قدمی بردارید، بنا بر حدیثی از امام صادق^(ع) حتی اگر یکی از خواسته‌های برادر دینی خود را برآورده کنید، خداوند در روز قیامت صد هزار خواسته‌تان را برآورده می‌کند.

(کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۲، ص ۱۹۳، حدیث ۱).

ایشان در روایت دیگری فرمود: «هر مسلمانی که حاجت مسلمان دیگر را برآورد، خداوند متعال به او ندا می‌دهد که ثواب تو با من است و به کمتر از بهشت برای تو راضی نمی‌شوم.»

(کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، چاپ اسلامیة، ج ۲، ص ۱۹۴، حدیث ۷).

اما اینکه هر عمل ما می‌تواند در درگاه خداوندی به گونه‌ای تعبیر به عبادت شود هم می‌تواند مورد توجه قرار بگیرد. کمک به اطرافیان، هم خودش نوعی عبادت است و هم ثوابی معادل آن دارد. چنانچه در حدیثی که امیر مؤمنان^(ع) از رسول گرامی اسلام^(ص) نقل کرده است می‌خوانیم: «کسی که حاجت برادر دینی خود را برآورد، مانند کسی است که همه عمر خدا را عبادت کرده باشد.» (مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، چاپ بیروت، ج ۷۴، ص ۳۰۲، حدیث ۴).

در راه کمک به همنوع خود قدم‌هایی که در این مسیر برمی‌داریم هم برای خودشان دارای اجر و ثواب هستند. چنانچه امام صادق^(ع) در روایتی از رسول خدا^(ص) فرمود: کسی که برای برآوردن حاجت برادر مسلمان خود گام بردارد، خداوند متعال برای هر قدمی هفتاد ثواب در نامه عملش می‌نویسد و هفتاد گناه او را می‌بخشد.

(غزالی، ابو حامد، مکاشفة القلوب، ص ۱۳۱).

با توجه به روزهایی که در آن قرار داریم و بسیاری از هم‌وطنانمان هنوز درگیر عواقب جنگ گذشته‌اند و برخی گرفتاری‌های متعددی دارند، خوب است هر آنچه در توان می‌بینیم پیرو سیره ائمه اطهار^(ع) و بنا به روش زندگی بزرگان دینی‌مان انجام دهیم تا بتوانیم باری از دوش دیگران برداریم.

اشارت

آیین دوست‌یابی در کلام امام حسن^(ع)

حمیده‌ذاکری^۱ اهمیت دوست‌در زندگی، به‌اندازه‌ای است که برطبق سخنان بزرگان دانش‌وفرازنگان، آدمی باصفات هم‌نشینان ودوستان صمیمی‌اش شناخته می‌شود. (بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۱۹۴)

دراین زمینه امام حسن^(ع) اهمیت این امر را به یکی از فرزندان‌اش، گوشزد نموده و آیین دوست‌یابی را چنین فرموده‌اند:

پسر من! با هیچ‌کسی دوستی و برادری مکن تا آمدو شد و راه و روش و منشا و اصل او را دریابی. پس چون به تجربه یافتی و آن معاشرت را پسندیدی، با او براساس گذشت از لغزش و برادری در مشکلات، دوستی کن.

(تحف‌العقول، ص ۲۳۳)

ایشان در حدیثی دیگر، با بیان ویژگی‌های یک دوست واقعی، به تفکیک دوست از خویشاوند پرداخته و می‌فرمایند، خویشاوند، کسی است که دوستی و محبتش نزدیک باشد، هرچند از نظر نسبت از شما دور باشد و بیگانه آن است که دوستی و محبتش دور باشد، هرچند از نظر فامیل به شخص نزدیک باشد. هیچ چیزی از دست انسان به تنش نزدیک‌تر نیست درحالی‌که همین دست اگر معیوب شود، می‌برند و جدا می‌کنند.

(تحف‌العقول، ص۱۶۹)

همچنین ایشان، هم‌نشینی با فرومایگان را بدنامی و معاشرت با تبهکاران را باعث ایجاد شک و بدگمانی معرفی کرده‌اند. از نظر ایشان، دوست خوب را می‌توان در مساجد و جاهایی یافت که اجتماع مسلمانان هست.

(تحف‌العقول، ص ۲۳۵)

درمورد دوست واقعی می‌فرمایند: دوستدار حقیقی تو کسی است که از تو چاپلوسی نمی‌کند و ستایشگر واقعی توان کسی است که تو را از [ستایش‌هایش درباره تو] با خبر نمی‌کند.

(غرر الحکم ودرر الکلم، حدیث ۷۱۱۹)

از جمله دوست خوب و صادق را عدم تملق و چاپلوسی می‌دانند و می‌فرمایند: دوست راستین، کسی است که تو را در [برطرف کردن] عیب‌هایت پند دهد، هنگام غیبت‌ه‌وی تو را داشته باشد و تو را بر خود ترجیح دهد.

(غرر الحکم ودرر الکلم، حدیث۱۹۰۴)

در کنار همه این موارد به ما گوشزد می‌کنند که تمامت دوستی را انثار دوستت کن، اما به او یکسره اطمینان مکن و با او، به کمال، یک دل باش، اما همه اسرار‌ت را با او بازگو مکن.

(غرر الحکم ودرر الکلم، حدیث ۲۴۶۳)

شکر

شنبه

۴ مرداد ۱۴۰۴
(۱۳ شهریور ۱۴۰۴)

۱۴

مهر

جایگاه زیارت

در فرهنگ شیعه

زیارت، یکی از مناسک عبادی است که با بسیاری از مباحث مهم کلامی و اعتقادی نظیر ولایت، مودت نسبت به اهل بیت^(ع)، توسل به معصومین^(ع)، شفاعت و معرفت نسبت به پیامبر^(ص) و ائمه معصومین^(ع) پیوند خورده است. در واقع زیارت سبب می‌شود تا انسان در پذیرش ولایت ائمه معصومین^(ع) و پیامبر^(ص) عهد خود را تجدید کند. همچنین به اهل بیت^(ع) اظهار مودت کرده و با توسل به اهل بیت^(ع) موجب شفاعت آن بزرگواران را فراهم می‌کند؛ بنابراین زیارت، ارتباط مستقیمی با بسیاری از مفاهیم حقیقی معنوی نظیر ولایت، توسل، مودت و شفاعت دارد.

دو معنای

زیارت

زیارت در روایات معصومین^(ع) معنای عامی دارد که هم شامل احیا و هم شامل اموات می‌شود. زیارت اهل قبور به ما توصیه شده است که شامل قبور مؤمنان، صالحان، شهدا و در رأس آن‌ها زیارت خانه خدا، پیامبر اسلام^(ص) و قبور ائمه معصومین^(ع) می‌شود. ما به زیارت افراد زنده نیز توصیه شده‌ایم. در روایت داریم که به ما توصیه شده است به زیارت مؤمنان بروید. یکی از این روایات، روایتی از امام صادق^(ع) است که فرمودند: به زیارت یکدیگر بروید که این زیارت دل‌های شما واحادیث ما را زنده نگاه می‌دارد و اگر احادیث ما در این دیدارها نقل شود، شما را به یکدیگر نزدیک‌تر می‌کند. پس یکی از معانی زیارت، معنای عامی است که شامل زیارت انسان‌های زنده نیز می‌شود اما آنچه از واژه «زیارت» متبادر است، زیارت اموات است که شامل مؤمنان و صالحان و در رأس آن‌ها زیارت مشاهد مشرفه، خانه خدا و قبور ائمه معصومین^(ع) است. زیارت اهل قبور هم مورد توصیه خود پیامبر^(ص) و ائمه معصومین^(ع) بوده و سیره عملی اهل بیت^(ع) و اصحاب ائمه^(ع) بر رفتن به زیارت قبور بوده و دیگران را به این امر تشویق می‌کردند.

گزارش

آئمه مستقیمی ا مسلمانان، چه در زمان حیات پیامبر اکرم^(ص) و چه در دوران بهره‌مندی از وجود ائمه اطهار^(ع)، با پرسش‌هایی در

موضوعات مختلف زیست فردی واجتماعی، خود را به رضایت و قرب الهی نزدیک می‌کردند که خواست اولیه هر فرد مسلمان رضایت الهی است. یکی از مواردی که برای همه ما نه تنها به عنوان زائر، بلکه به عنوان مجاوران حرم مطهر رضوی مهم است، این است که جایگاه زیارت و دیدار با بزرگان دینی چگونه است؟ در فرصت امروز با حجت‌الاسلام والمسلمین علیرضا نوروزی به سخن‌نشستیم تا درباره جایگاه این مفهوم در باورهای دینی بیشتر بدانیم.

منابع قرآنی

روایی زیارت

زیارت در کنار دلایل روایی، سیره و اجماع عملی مسلمانان و اهل بیت^(ع) دلیل قرآنی نیز دارد. از بعضی آیات قرآن برداشت می‌شود که به مسلمانان توصیه شده به زیارت قبور مؤمنان و انسان‌های صالح بروند، هم از این بابت که به آن‌ها برای تقرب به خداوند متعال توسل می‌کنیم که در آیه ۲۵ سوره مائده به آن اشاره شده است. در این آیه آمده باید برای تقرب به خدا وسیله‌ای را انتخاب کنید و آن وسیله اهل بیت^(ع) و تمسک به آن‌هاست. زیارت، ما را به خداوند متعال نزدیک‌تر کرده و وسیله‌ای برای رسیدن به اوست. همچنین در یکی از آیات سوره توبه آمده اگر منافقی از دنیا رفت، نماز میت بر آن‌ها خوانده نشود و به زیارت آن‌ها نیز نروید. مفهوم آیه این است که به غیر از منافقان به زیارت سایر مسلمانان و مؤمنان و قبور آن‌ها بروید، بنابراین زیارت قبور با تمسک به این آیه تبدیل به یک امر مشروع می‌شود. مضافاً بر اینکه اساساً وقتی پیامبر^(ص) از نظر قرآن اسوه حسنه هستند، بنابراین باید الگو باشند. در این راستا پیامبر^(ص) در روایات متعدد توصیه به زیارت قبور کرده‌اند که ادله روایی نیز در این زمینه داریم.

مروری بر جایگاه و برکات مفهوم زیارت، مستند بر آیات و روایات دینی

شوقی که از اعماق قلب است

زیارت

مقوم توحید

زیارت یکی از مقولاتی است که مؤکد و تأکیدکننده توحیداست. سرلوحه و مهم‌ترین برنامه تمام انبیا^(ع) و ائمه معصومین^(ع) دعوت به توحید بوده است، از این رو انسانی که نبی خدا یا امام معصوم را زیارت می‌کند، در واقع در حال تجدید عهد با دستورات و ارشادات آن‌هاست که مهم‌ترین آن‌ها توحید است، بنابراین زیارت واقعی، زیارتی است که سبب تقویت توحید و خداآوری در انسان می‌شود؛ بنابراین زیارت که عبارت از واسطه قراردادن امامان معصوم^(ع) برای تقرب به خداوند متعال است، سبب می‌شود روحیه خداآوری و توحید در انسان تقویت شده و انسان‌ها برای رسیدن به یک حقیقت والا که همانا توحید است، توسل به ائمه معصومین^(ع) شوند.

انتر زیارت

در سبک زندگی

علاوه بر آثار اخروی و ثواب‌های وعده داده شده در زیارت ائمه معصومین^(ع) به ویژه امام حسین^(ع) و امام رضا^(ع) که آموزش گناهان، وسعت در رزق و بهره‌مندی از شفاعت معصومین^(ع) در قیامت را شامل می‌شود، در دنیا نیز برای انسان‌های معتقد و مؤمن دارای اثربخشی است. یکی از مهم‌ترین آثار زیارت، این است که انسان‌ها را به صفات و ویژگی‌های ائمه معصومین^(ع) و به تعالیم انبیا^(ع) و ائمه معصومین^(ع) نزدیک می‌کند که مورد سفارش آن‌ها بوده است. اگر امام معصوم^(ع) ظلم‌ستیز بوده زیارت نیز باید کمک کند که این حالت مبارزه با ظلم، ظالم و استبداد در ما بیدار شود. انسان‌هایی که با معرفت بالا و با شناخت بالا از امام معصوم^(ع) به زیارت وی مشرف می‌شوند، صفات آن امام در او همچون روحیه جهاد، مبارزه، امر به معروف و نهی از منکر، عبادت، تقوا، مجاهدت و تلاش تقویت و متجلی می‌شود که این امر در کنار آثار اخروی نظیر شفاعت، آموزش گناهان و ثواب‌های متعدد و متکثر، می‌تواند مهم‌ترین اثر دنیوی زیارت باشد.

آداب زیارتی

که به ما رسیده

اساساً برای برخی از ائمه^(ع) زیارت‌نامه‌هایی تنظیم شده و اهل بیت^(ع) آدابی را برای زیارت بیان کرده‌اند. از جمله این آداب می‌توان به غسل کردن، لباس پاکیزه پوشیدن و چه اذکار، آیات و مطالبی را بیان کردن، اشاره کرد. خود ادله نقلی که در باب زیارت از ائمه^(ع) رسیده مهم‌ترین دلیلی است که در این باب وجود دارد. زیارت بستری برای معرفت‌افزایی است.

مداومت

موجب معرفت

در امر زیارت توصیه شده است که مداومت داشته باشیم. اگر انسان‌ها به زیارت ائمه معصومین^(ع) مداومت داشته باشند، سبب می‌شود توجه آن‌ها به ذوات ائمه معصومین^(ع) بیشتر شود که این امر می‌تواند زمینه‌ساز معرفت‌افزایی شود. مضافاً بر اینکه این امر موجب تزکیه و تربیت نفوس می‌شود، چون زمانی که انسان خود را در محضر امام معصوم^(ع) ببیند و بر زیارت مداومت داشته باشد، این امر موجب تزکیه نفس، تربیت و طهارت دل می‌شود؛ ضمن اینکه به‌طور کلی زیارت، مصداق بارز تعظیم شعایر دینی، امام معصوم^(ع) و بزرگ‌کردن یاد و نام امام معصوم^(ع) است؛ اما می‌که واسطه بین خالق و مخلوق است. زیارت، این تجلی را دارد که تعظیم امام عصر و مقام ولایت است.